

İnkişaf etmiş ölkələrin asudə vaxt fəaliyyəti sahəsində əldə etdikləri təcrübənin öyrənilməsi və tətbiqində dövlətlərarası beynəlxalq qurumların fəaliyyəti tədqiqdir. Avropa Şurası yanında Mədəniyyət üzrə informasiya və tədqiqat mərkəzləri birliyinin qitədə mədəni iş və asudə vaxt fəaliyyətinin təşkili sahəsində yaratdığı məlumat bazasının işi əvəz edilməzdir.

mai təşkilat və özəl fondların bu sahədə fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, müxtəlif ictimai qruplardan olan gənclərin rekreasiya və asudə vaxt fəaliyyəti sahəsində bərabər imkanlar yaradılması gənclər üçün mədəni asudə vaxt fəaliyyətinin təşkili siyasətinin

Birlik hər bir Avropa dövlətində mədəniyyət, elm, təhsil, maarif, idman, ictimai təşkilat və müəssisələrində əhalinin ictimai-mədəni həyatın müxtəlif sahələrində iştirakı haqqında topladığı sosioloji məlumatları ümumiləşdirir, sahənin inkişafı haqqında proqnozlar işləyib hazırlayır, onları üzv dövlətlərin ixtiyarına verir, dövlətlər arasında informasiya və təcrübə mübadiləsini təşkil edir, bu məqsədlə kulturologiya forumları, konfransları keçirir. BMT-nin təhsil, elm və mədəniyyət sahələrində iştirak etmələrini həyata keçirən YUNESKO kimi beynəlxalq təşkilatı xüsusi qeyd etmək lazımdır. Təşkilat xalqlar arasında ünsiyyət, informasiya mübadiləsi, incəsənət, elm, mədəniyyət və turizm sahələrində gördüyü işlər, işləyib hazırladığı proqnozlar, beynəlxalq və regional layihələr sayəsində bütün dünyada nüfuz qazanıb.

YUNESKO diqqətini ilk növbədə gənclərə yönəldir. 1946-cı ildən başlayaraq təşkilat gənclərə dair mədəni siyasət müəyyən edən beynəlxalq layihələrin işlənilməsi ilə məşğul olur.

Beynəlxalq və regional proqramlar

1985-ci ildə YUNESKO gənclər problemləri üçün Ümumdünya kongresi, "gənclər, təhsil, əmək" mövzusunda "dəyirmi masa" keçirmişdi. Gənclərin problemlərinin həllində Ümumdünya Uşaq fondu və başqa nüfuzlu təşkilatlar yaxından iştirak edir.

Gənclər üçün mədəni iş və asudə vaxt fəaliyyətinin təşkili siyasəti cəmiyyətin, müxtəlif ictimai qrupların bəşəriyyətinin gələcəyi olan, əhalinin özünəməxsus böyük demoqrafik hissəsinə təşkil edən gənclərə olan münasibətini əks etdirir.

Bu münasibətlər dairəsi gənclərin ictimai statusunu, habelə onların iqtisadi, hüquqi vəziyyətini, həyat tərzi və keyfiyyətini müəyyən edir, gənclərin təhsil, əmək və sahibkarlıq, mədəni asudə vaxt və sosial müdafiə sahələrində maraq və tələbatını təmin etmək üçün müəyyən tədbirlər həyata keçirir.

Gənclərin müstəqil inkişafına yönəlməmiş qanunverici aktların, dövlət və bölgə proqramlarının qəbul edilməsi, proqram, layihə və tədbirlərin maliyyələşdirilməsi, dövlət orqanları, ictimai

başlıca vəzifələridir. Lakin bu gün mədəni asudə vaxt sahəsi üçün hər hansı siyasi istiqaməti müəyyən etmək, maraqlı və çoxşaxəli proqramlar işləyib hazırlamaq kifayət deyil. Bu həcmli işləri həyata keçirən mütəxəssislər hazırlamaq zərurətini inkişaf etmiş və inkişafda olan ölkələr çox erkən dərk etməmişdir. ABŞ və Avropa ölkələrində belə mütəxəssislərin hazırlanması üçün uyğun təhsil sistemi yaradılmış, bu fəaliyyət növünün xüsusiyyətləri, forma və üsulları, təşkili və maliyyələşdirilməsi qaydaları müəyyənləşdirilmiş, uyğun tədris proqramlarını realizə edən, kadr probleminin həllində mühüm rol oynayan təhsil ocaqları meydana gəlmişdir.

1968-ci ildə Vaşinqtonda "Asudə vaxt fəaliyyəti üzrə peşəkar kadrların hazırlanması" mövzusunda konfrans keçirilmişdi. Konfrans tədris müəssisələrinə qəbul qaydalarını, tədris planlarının məzmununu, əməli təcrübə formalarını nəzərdən keçirərək tövsiyələrini işləyib hazırladı.

1964-cü ildə Avstraliyada asudə vaxt təşkili sahəsində diplom verən ilk kurslar fəaliyyətə başladı.

sının alınmasına da mədəni-siyasi zəmin yaradır.

Azərbaycanın turizm profili ölkəyə çevrilməsi və dünya arenasında öz sözünü deməsi üçün böyük potensial vardır. Zəngin təbii sərvətləri, qədim tarixi və memarlıq abidələri, özünəməxsus mentaliteti, əlverişli ictimai-coğrafi mövqeyi, Xəzərin sahil zonaları turizmin inkişafında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu halda bizi belə bir sual düşündürə bilər: Bu qədər təbii sərvətləri olan ölkəni inkişaf etmiş turist ölkəsinə çevirmək üçün nə çətinir?

İlk öncə, Azərbaycanın bu sahədə düzgün siyasəti, strategiyası olmalıdır. Məlumdur ki, turizm milli maraqların və iqtisadi inkişafın əsas istiqamətlərindən biridir. Her bir Azərbaycan vətəndaşı bu gün tam əmin olmalıdır ki, turizm insanın sosial-iqtisadi problemlərini həll etməyə qadirdir. Turizm həmçinin cəmiyyətdə gedən polyarizasiya-qütbləşmə və təbəqələşmə prosesinin də qarşısını alır. Bu sahə milli gəlirin cəmiyyət arasında bərabər bölünməsinə də müəyyən şərait yaradır.

Aydın məsələdir ki, turizm iqtisadiyyatla qarşılıqlı əlaqədədir. İlk növbədə, turizmin infrastrukturunu formalaşdırmaq lazımdır. Bu iqtisadiyyatın başqa sahələrinin də inkişaf etməsi üçün zəmin yaradır. Dövlətin turizmin idarə edilməsində götürdüğü istiqamət turizmin bazar münasibətləri şəraitində özü-özünü maliyyələşdirməsi üçün imkan yaradır. Bunu reallaşdırmaq üçün dövlət özünün müxtəlif dövlət və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının turizmin işinə qarışmadan turoperatorların - turist məhsulunu hazırlayanların sayının artmasına şərait yaradır. Turoperator və turagentliklərin hüquqları qanunla qorunur. Azərbaycan hökuməti ölkədə turizmi inkişaf etdirmək üçün xüsusi layihələr işləyib hazırlayır. Təbii ki, müxtəşkil və düzgün turizm siyasətinin formalaşması və bunun uğurlu

sürətdə həyata keçirilməsi heç də asan məsələ deyil. Çünki bu məsələdə ölkənin yalnız turizm resurslarının və potensial imkanlarının olması hər şeyi həll etmir. Kifayət qədər turizm resurslarına malik olan ölkəmizin beynəlxalq aləmdə turizm regionu kimi tanınması üçün isə turizm sahəsində dövlət siyasəti beynəlxalq standartlara uyğunlaşmalıdır. Bu sektorun inkişafı üçün siyasi, iqtisadi və sosial-mədəni imkanların yalnız son illərdə yarandığını nəzərə alsaq, gələcəkdə Azərbaycanda turizmin perspektivlərinə nəikbin baxmaq olar.

Milli turist siyasətinin əsas mahiyyəti ölkədə turist bazarının formalaşmasıdır. Baza çıxarılan məhsul orijinal və rəqabətli olmalıdır. Məhmanxana və nəqliyyat qiymətləri turistlərin maliyyə imkanlarına və zövqünə uyğun gələn turist məhsulunu qiymətinin bir hissəsidir.

Burada turist məhsulunu yaratmaq arzusu və təşəbbüsü regionlarda əmələ gəlir. Riskə gedərək təşəbbüs göstərən şəxslər öz sərmayəsini sərf edərkən turist müəssisəsi açır, alıcıların imkanını nəzərə alaraq turist məhsulu yaradır, onu münasib qiymətlərlə satır, gəlir götürür və götürdüğü gəlirin bir hissəsini yenidən öz biznesinin genişləndirilməsinə sərf edir. Lakin qoyulan sərmayə turizm infrastrukturunu sürətlə inkişaf etdirmək üçün çox azdır. Beynəlxalq Bank və başqa təşkilatlar Azərbaycanda yolları və körpülərin salınmasına, tarixi mədəniyyət abidələrinin bərpasına maliyyə yardımı göstərir.

Ölkəmizin turizm sektorunda müşahidə edilən dəyişikliklər qısa bir zaman müddətində öz təsirini turizm sahəsinə də göstərmişdir. Bu sahədəki təhsil qurumlarının sayı getdikcə artmaqdadır. Artıq bu gün ali təhsil müəssisələrində turizm ixtisasları üzrə peşəkar kadr hazırlığı işinə ciddi fikir verilir. Bu sahədə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti və Azərbaycan Turizm

İnstitutunun rolunu xüsusi qeyd etmək olar. Ölkəmizdə turizmin inkişaf etməsi üçün ixtisaslı kadrların hazırlanmasına ADMİU-nun Kulturologiya fakültəsinin Təbiiqi kulturologiya kafedrasının elmi və pedaqoji nailiyyətləri böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu istiqamətdə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin xidmətlərini də xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Turizm asudə vaxtın daha mənaqli keçməsi üçün əhəmiyyətli olmaqla yanaşı, həm də ölkənin milli gəlirinin artmasına mühüm təsir göstərən əlverişli bir sahədir. Bildiyimiz kimi, dövlətlərarası işgüzar münasibətlərin formalaşmasında, millətlər və xalqların bir-birinə yaxınlaşmasında turizm işinin təşkilatı çox böyük siyasi əhəmiyyət kəsb edir. Turizm həm dövlət siyasətində, həm də onun iqtisadi potensialının artmasında mühüm yer tutur. Azərbaycanın turizm üçün əlverişli coğrafi şəraiti, müxtəlif iqlim qurşaqlarının, zəngin heyvanat aləminin, dənizinin və dənizsahili qumlaqların, qədim mədəni-tarixi irsin, milli ənənələrin, zəngin milli mətbəxinin olması diqqəti cəlb edən amillərdir.

"Böyük İpək Yolu"nun Azərbaycan ərazisindən keçməsi ölkəmizin dünyaya inteqrasiya olunmasına təkan verir. Çindən gələn Azərbaycan ərazisindən keçən "Böyük İpək Yolu"nun (e.İI əsrdə kəşf olunub) yenidən bərpası başqa ölkələrin də beynəlxalq turizm bazasında iştirak etməsinə əlverişli şərait yaradır.

Respublikanın təhsil ocaqlarında mədəniyyət və turizm xidmət sahələri üçün mütəxəssislərin hazırlanması da əhəmiyyətli vəzifədir. Bu işdə inkişaf etmiş ölkələrin zəngin təcrübəsindən istifadə etmək zəruridir.

● İlgar HÜSEYNOV,
Kulturologiya elmləri doktoru,
● Nigar ƏFƏNDİYEVA,
Kulturologiya elmləri doktoru